בראשית

א. „ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה״[1] – ולא נזכרו דגים. ומצינו בזה ב׳ דיעות[2]: יש מפרשים[3] שלא קרא להם שמות (ובטעם הדבר כתב הרד״ק[4] „ולא זכר דג הים כי לא יתכן לפי הטבע שנתן בהם הא־ל שיבואו לפני האדם כי אין חיותם כי אם במים וכשיוצאים מן המים ימותו, גם אין להם כלי הליכה אלא כלי השיטה״), ויש אומרים[5] שגם לדגים קרא אדה״ר שמות (אלא שלא נתפרש בקרא).

ולכאורה יש לומר, שב׳ דעות אלו תלויות בהגדרת ענינה של קריאת שמות. ובהקדם:

איתא במדרש[6] שאמר הקב״ה למלאכי השרת שחכמתו של אדם מרובה משלהם, „הביא לפניהם את הבהמה ואת החי׳ ואת העוף א״ל זה מה שמו ולא היו יודעין העבירן לפני אדם א״ל זה מה שמו (אמר) שור זה חמור זה סוס זה גמל כו׳״.

ותוכן הענין שחכמת אדה״ר היתה שהכיר את תכונתם וטבעם של כל ה־נבראים וקרא להם שמות המורים על מהותם וטבעם של הנקראים בשמות אלה, וכמבואר בארוכה במפרשי התו־רה[7] ומפרשי המדרש.

ויש לפרש זה בשני אופנים[8]: א) קריאת השמות היא לתועלת האדם, שע״י השמות יכיר ויודיע את תכונות הנקראים בשם[9]. ב) קריאת השמות היתה בשביל הנבראים עצמם, דלפני שיש לנברא שם מיוחד הרי תכונות שלו אינן בגילוי (כ״כ), וע״י שנקרא בשם מיוחד הרי הם מתגלים וכו׳[10]. ולפי זה, השם הוא (גם) לתועלת הנקרא בשם (וי״ל שקריאת ה־שמות עצמה פועלת גילוי טבעו ותכונתו של הנקרא בשם).

ולכאורה י״ל שזהו טעם החילוק בין הדיעות, אם קרא אדם שמות גם לדגים או לא:

להדיעה שלא קרא שמות לדגים – טעם הדבר הוא, לפי שקריאת השמות היא בשביל האדם, בשביל שיוכל ל־השתמש בהם וכו׳, וזה לא שייך (כ״כ) בדגים, וכמ״ש בחזקוני[11] „דגים לא הביא כי בתוך המים הם ואינם יוצאים ואם יוצאים מתים ואין לו רדיי׳ עליהם״ [ד־

1) פרשתנו ב, כ.

2) ראה תוד״ה כל שיש לו – חולין סו, ריש ע״ב, שנסתפקו בדבר.

3) רד״ק, חזקוני עה״פ ב, יט. פענח רזא פ׳ שמיני. ועוד.

4) ועד״ז בחזקוני שם (כדלקמן בפנים).

5) מדרש חסר ויתיר, הובא בתו״ש כאן (אות רסה). וראה בהנסמן שם מתנחומא שמיני ועוד, שקרא שמות „לכל הבריות״ (אלא שאינו מפורש שם בנוגע לדגים במיוחד).

6) ב״ר פי״ז, ד.

7) ראה רמב״ן ובחיי כאן פסוק כ. רד״ק ומנחה בלולה פסוק יט. ועוד.

8) ראה צפע״נ עה״ת כאן ב, יט.

9) ראה גם פי׳ ר״י בכור שור כאן. – נוסף לזה שנוגע לכמה דינים דאיסור והיתר וטומאה כו׳. וראה פרש״י שמיני (יא, כא): וצריך שיהא שמו חגב. פ׳ ראה יד, יג. ועוד.

10) ראה נזר הקדש (השלם) לב״ר שם.

11) כאן יט. וראה גם רד״ק שם בתחלתו. ול־העיר שבחזקוני שם מסיים „וכל אשר יקרא לו גו׳ כדי שידע מעצמו להזכיר שמותם כשיצטרך להם, שאילו קרא להן הקב״ה שמות ומלמד אותם לאדם לא הי׳ יודע הדבר מהר וקשה לו ליכנס בדבר״, והיינו דהשם הוא לתועלת האדם.

אע"פ שמפורש בכתוב[12] „וירדו בדגת הים" – הרי אינו דומה הרידוי בדגים[13] להרידוי בכל חית השדה וכו', שבהם שולט האדם בעודם בחיים ומשתמש בהם, משא"כ בדגים שהרדיי' בהם היא באופן שמוציאם מן המים ועי"ז מתים ואוכלם[14] כו'] – וכיון שהיא השתמשות מועטה, אין צורך שאדה"ר יקרא אותם בשמות.

ולדיעה שקרא שמות גם לדגים, ה"ז לפי שקריאת שמות היא (בעיקר) בשביל הבע"ח עצמם, שעי"ז מתגלה טבעם ו־תכונתם[15], וזה שייך גם בדגים.

ב. ויש לומר, שזהו תוכן פרש"י עה"פ[16] „וכל אשר יקרא לו האדם נפש חי' הוא שמו" – „סרסהו ופרשהו, כל נפש חי' אשר יקרא לו האדם שם הוא שמו לעולם", דלכאורה מאי קמ"ל רש"י במה שהוסיף שזהו שמו „לעולם"? ואמאי לא פי' (כפשטות הלשון) שהשם שקרא אדה"ר הוא ע"י זה שהכיר טבעו ותכונתו של הדבר, בלשון הרד"ק „הוא שמו – הוא שמו הנאות לו לפי טבעו", או כמ"ש בחזקוני „הוא השם הראוי לו, שהסכימה דעתו לדעת בוראו"[17].

[ובעומק יותר איתא בספרים פירוש „הוא שמו", דשמו אשר קרא אדה"ר הוא שמו האמיתי והעצמי, ולדוגמא שור שנקרא שמו כך ע"ש שורשו שהם ג' אותיות שור בלה"ק וכן כולם ולכן אדה"ר שהי' בו חכמה יתירה והשי"ג וידע השורש והתוכן של כל מין ומין הי' יכול לקרותם בשם האמיתי, כפי שהא־ריך הרב המגיד[18]].

וי"ל ששיטת רש"י היא כאופן הב' הנ"ל, דבקריאת השמות היתה פעולה ע"י אדה"ר לגלות תכונות אלו, וע"פ זה מפרש רש"י „הוא שמו לעולם", שפעולת אדה"ר היא פעולה תמידית ונצחית בדבר הנקרא בשם זה[19].

ג. והנה התחלת הענין בתורה ע"ד קריאת השמות היא „ויצר ה' אלקים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חי' הוא שמו", ואח"כ ממשיך אודות קריאת השמות בפועל – „ויקרא האדם שמות גו'".

ולכאורה מזה שהכתוב מתחיל בענין „ויצר ה"א גו'" (אף שסיפור בריאת הנבראים כבר נאמר לפנ"ז בפרשה), יש להביא ראי' שקריאת השמות היא דבר הנוגע ופועל בגוף הנבראים, ולכן נאמר זה כהמשך ל„ויצר ה"א גו'" – יצירת הנבראים – כיון שקריאת שמותם הוי כגמר יצירתם.

אבל הרי כבר הביא רש"י[16] מ„דברי אגדה"[20], ד„יצירה זו לשון רידוי וכבוש

---

12) א, כו. שם, כח.

13) ועד"ז „בכל רמש" ואפילו בעוף שמים (ולהעיר מפרש"י א, כו: בחיות ובהמות (ואינו מזכיר עוף ורמש)). אבל לכאורה בדגים הוא פחות גם מזה. וראה סנהדרין שבהערה הבאה.

14) ראה סנהדרין נט, ב (צויין בצפע"נ שב־הערה הבאה). אבל מובן שאינו דומה להרדי' בחיות ובהמות.

15) להעיר מב' האופנים שבצפע"נ עה"ת כאן (א, יט. כ), דהשם שנתן לו אדה"ר הוא מין הסגולה שיש בו, או שהוא בכדי לקנותם. ע"ש. וראה צפע"נ למס' סופרים פ"א (הועתק בצ"פ כללי התוהמ"צ ערך ש כלל קכב).

16) ב, יט.

17) ראה גם מדרש תהלים מזמור ח.

18) בספר אור תורה בתחלתו ד, סע"ב ואילך. וראה מדרש תהלים שם. של"ה יד, א. לט, ב – בהגהה. פני דוד עה"ת כאן אות ט. ועוד.

19) וראה פי' ר"י בכור שור.

20) ב"ר פי"ז שם.

כמו כי תצור אל עיר[21] שכבשן תחת ידו של אדם", ולכאורה כן צריך לפרש לפי הדיעה שקריאת השמות היא רק לתועלת האדם, וכמובן גם ממ"ש בחזקוני, כנ"ל, דהשם שייך לרדיי' עליהם[22].

אבל מ"מ משמע מכללות תוכן הפרשה שקריאת השמות הייתה בה פעולה בהנקרא בשם — שהרי הפסוקים ע"ד קריאת שמות נאמרו בתוך הפרשה ד' עשיית עזר כנגדו (יצירת חוה), שמזה משמע שגם קריאת שמות להנבראים הוא שייך לדבר הנקרא בשם בדוגמת יצירת חוה שהיא גמר בריאתה (ודהאדם).

[ואף שמפרשים[23] המשך הכתובים, דכשאמר הקב"ה "אעשה לו עזר כנגדו"[24], הביא לפניו כל חית השדה וכו' לקרות להם שמות היינו להתבונן ולהכיר טבעם, ולאחרי שראה והבין אדם בהם ובשמותם וראה שאין בנבראים הראוי להיות לו עזר כנגדו, "ולאדם' לא מצא עזר כנגדו", אז "ויפל[25] ה"א גו' ויקח אחת מצלעותיו גו' ויבן ה"א את הצלע גו' ויביאה אל האדם"[26] — הרי

(נוסף על זה שצ"ע בעצם הפירוש, דכיון שכלפי שמיא גליא שאין בנבראים מי שראוי להיות עזר כנגדו, מה טעם הביא אותם כולם לפני אדה"ר שהוא יתבונן בטבעם כו' (ע"י קריאת שמות) עד שיבוא לידי הכרה שאין עזר כנגדו — הרי)

כיון שכל עניני התורה הם בתכלית הדיוק, מסתבר לומר, דזה שנאמר ע"ד קריאת שמות בתוך פרשת בריאת חוה הוא (לא רק לפי שע"י קריאת השמות נתברר לאדה"ר שאין בהם מי שיהי' עזר כנגדו, אלא) בעיקר לפי שיש בזה שייכות גם בתוכן ענינם].

ד. ונ"ל שלכו"ע קריאת שמות ד' אדה"ר היתה בזה פעולה בהנקראים בשם, אלא שיש בזה שני אופנים, כדלקמן.

ובהקדים: בבריאת העולם — ב' ענינים: א) עצם הבריאה ע"י הקב"ה היא באופן שנתהווה דבר בפ"ע, שלא ניכר בו שמציאותו היא מהקב"ה. ב) מטרת הבריאה היא — "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה"[27], שהאדם ע"י עבודתו יפעול בעולם ובכל דבר שבו שיהי' בטל להקב"ה [וכמו שעשה אדה"ר תיכף כשנברא — ביום ו' — שדרש מכל הנבראים שיקבלו על עצמם מלכותו ושל-טונו של הבורא בהכריזו "בואו נשתחווה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו"[28]], ועד שיגלה בו אמיתית מציאותו, בלשון הרמב"ם[29] ש"כל הנמצאים . . לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו".

ועפ"ז י"ל שהם שני האופנים בפירוש תוכן קריאת השמות ע"י אדה"ר — אם הוי המשך וגמר גוף הבריאה שע"י

---

21) שופטים כ, יט.

22) ובלשון הצפע"נ הנ"ל "כדי לקנותם".

23) ראה רמב"ן כאן פסוק יט, כ. צרור המור ואברבנאל כאן. ועוד.

24) ב, יח.

25) ב, כא-כב.

26) ולכאורה זהו הטעם שרש"י בפשש"מ אינו מתרץ מדוע לא קרא אדה"ר שמות להדגים, כיון שהפסוקים דקריאת שמות בפשש"מ הם בפרשה ד"אעשה לו עזר כנגדו" אולי ימצא מחית השדה וכו' שיוכל להיות לעזר (ולהשתמשות) לו, ובנוגע לדגים אין קס"ד כזה, וכמ"ש באברבנאל כאן.

27) ב, טו. וראה תיב"ע ות"י שם.

28) תהלים צה, ו. וראה זח"א רכא, ב. ח"ג קז, ב. תקו"ז תנ"ו (צ, ב). ועד"ז בפדר"א פי"א. וראה אוה"ת וארא ס"ע רלו ואילך.

29) ריש הל' יסוה"ת.

הקב"ה, או שהוא בכלל מטרת הבריאה ופעולת האדם.

ה. ביאור הענין:

מצד עצם בריאת הקב"ה, אין בנבראים התחלקות למינים פרטיים אלא רק התחלקות כללית, לסוגים כללים. וכדמצינו בעשרה מאמרות שבהן נברא העולם[30], שנתפרטו רק סוגים כללים [כמו: ביום ג' — תדשא הארץ דשא גו' עץ פרי גו'[31]; ביום ה' — ישרצו המים שרץ גו' ועוף גו'[32]; ביום ו' — בהמה ורמש וחיתו ארץ[33]] — ולא[34] שמות של מינים פרטיים (כמו בבע"ח: שור, חמור, וכיו"ב).

וזהו תוכן ענין קריאת שמות ע"י אדה"ר, שע"ז[35] נעשה כל מין ומין ניכר ונפרד בפ"ע.

[וכמו שהוא ע"ד ההלכה[36], שע"י קריאה בשמו הרי הוא קונה הדבר, והיינו שבזה מוציאו ומעתיקו מרשות אחרת (או מהפקר) לרשותו, וכן הוא בנתינת השמות שבזה „מוציאים" אותו משייכותו (הכללית) למין הכללי שיהי' דבר פרטי].

ולפי זה, פעולת אדה"ר בקריאת שמות היתה להשלים את הבריאה עצמה, שרק אז נגמר כל מין בתכונתו המבדלת אותו ממינים אחרים (שבאותו סוג).

ויש לפרש ענין קריאת שמות ע"י אדה"ר בעומק יותר — שזהו חלק מעבודתו דהאדם, לפעול ביטול בנבראים:

ידועים דברי רבינו הזקן[37], שכל הנבראים שבעולם, השמות שנקראו בהם בלשון הקודש הן הן אותיות הדיבור של הקב"ה המהוות והמחיות נברא פרטי זה, ומקור כל השמות הוא מעשרה מאמרות שבתורה (שבהם נברא העולם), כי אף שלא נזכרו כל שמות הנבראים בעשרה מאמרות, הרי הם משתלשלים מעשרה מאמרות ע"י צירופים וחילופים ותמורות האותיות — שלפי זה מובן, ששמות הנבראים הם ענין עצמי בהם, שתיכף בתחלת התהוותו של הנברא יש לו שמו שהוא חיותו.

ואם כן, הרי קריאת שמות ע"י אדה"ר לאחרי התהוותם הו"ע נעלה יותר.

ויש לומר הביאור בזה:

אף שכל נברא יש בו כח אלקי המחי' אותו, והוא שמו אשר נקרא בו בלה"ק (שמקורו מעשרה מאמרות כנ"ל), מ"מ, אין חיות זה בגילוי בהנברא, ובפרט שאין הנבראים מרגישים החיות האלקי שבהם ואיך שכל מציאותם אינה אלא מאמיתת המצאו, ועד שיש מקום לטעות ש„לי יאורי ואני עשיתיני"[38]. וזהו"ע „ויקרא האדם שמות גו'" — שקריאה מורה על גילוי[39] — שאדה"ר קרא וגילה בכל נברא את החיות האלקי (שהוא „שמו"), ועי"ז פעל ביטול בכל הנבראים*[39].

---

30) אבות רפ"ה.

31) א, יא.

32) א, יט.

33) א, כד.

34) ראה גם דברי רבינו הזקן (בשער היחוד והאמונה) — הובאו לקמן בפנים.

35) להעיר מהמבואר בענין „והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא כו'" (אבות שם), שמצד המאמר אחד לא היתה התחלקות בנבראים ונחלקו ע"י שאר ט' המאמרות (ראה מפרשי המשנה. וראה לקמן בפנים בסוף הסעיף).

36) ראה צפע"נ כאן, ומביא „ע' קידושין כב, ב קורא לה" (כיצד במשיכה קורא לה והיא באה).

37) שער היחוד והאמונה פ"א. ע"ש בארוכה. וראה שם פי"ב.

38) יחזקאל כט, ג. ועד"ז שם, ט.

39) ראה תניא ספל"ז.

*39) ראה לקו"ת נצבים (מז, ב) בפי' „וירדו בדגת הים ובעוף השמים".

ובעומק יותר יש לומר: החיות ה־מתלבש בכל נברא הוא חיות מצומצם, שזהו תוכן ענין השתלשלות השמות מעשרה מאמרות שבתורה ע"י חילופים ותמורות כו' — שזהו צמצום וירידת החיות ממדרגה למדרגה „עד שיוכל להתצמצם ולהתלבש ולהתהוות ממנו נברא פרטי"[40]. אבל, ע"י שאדה"ר קרא להם שמות, הרי קרא והמשיך וגילה בכל נברא גם מקור ושרש של שמו מעש"מ, למעלה מכפי שיורד ומתצמצם להוות נבראים פרטים אלה, ועד ל„(מו־צא) פי ה'"[41] בעצמו, „שעליו אמרו[30] ו־הלא במאמר אחד יכול להבראות, הוא המאמר הכולל כל העשרה מאמרות וממנו נמשכו ונתחלקו עשרה מאמרות פרטיים" (וכמבואר בלקו"ת[42]).

ו. ויש לומר שזהו היסוד לשתי הדיעות (הנ"ל) אם אדה"ר קרא שמות גם לדגי הים, או רק לכל הבהמה ולחית השדה גו':

לפי האופן הא' (כמשמעות פשטות הכתובים) שקריאת השמות ע"י אדה"ר היתה להגדיר טבעו הפרטי של כל נברא, והיינו הפרדת מציאותם ממקורם — ה"ז רק בבריאת שביבשה (כל הבה־מה ועוף השמים וחית השדה), שמתחלה נבראו באופן כזה שהם מובדלים ונפ־רדים ממקורם: משא"כ[43] בדגים שבים שלא נבראו להיות מציאות בפ"ע אלא תמיד מכוסים ומובלעים במים, וכל מציאותם היא המים[44] [וכמודגש בדין דכל שבים טהור[45], כיון שעיקר מצי־אותם הוא המים[46] (ועד שלדעת רשב"ג[47] כל שהוא מבריאת המים אינו חוצץ, דאמיתית מציאותם היא המים)][48] — אין מקום לקריאת שמות[49] להפרידם ממקו־

---

40) שער היחוד והאמונה שם (פ"א).

41) לשון הכתוב — עקב ח, ג.

42) נשא כו, ב (וראה גם שם כז, א). וראה מאמרי אדה"ז — אתהלך לאוניא ע' נט. ובכ"מ. וראה בארוכה בכללות ביאור ענין קריאת שמות דאדה"ר — לקו"ש חט"ו ע' 13 ואילך.

43) כי כל הנבראים שבעולם שלמטה שרשם מעולמות שלמעלה, וב' סוגים אלה (נבראים ש־ביבשה ונבראים שבים) בשרשם „הם שני מיני עולמות עלמין סתימין דלא אתגליין (הקדמת תקו"ז פתח אלי') הם המתהוים וחיים וקיימים מכחות והמשכות נעלמות כמו אותיו' המחשבה שבנשמת האדם עד"מ ועלמין דאתגליין (תקו"ז שם) נבראו וחיים מהתגלות שנתגלו כחות והמשכות הנעלמות הנקראות בשם אותיו' המחשב' וכשהן בבחי' הת־גלות להחיו' עלמין דאתגליין נקראות בשם מאמרות ודבר ה' ורוח פיו כמו אותיות הדבור באדם עד"מ כו'" (שער היחוד והאמונה פי"א (פח, ב)).

44) ראה ביאוה"ז לאדמו"ר האמצעי בשלח (מא, סע"ג ואילך). תו"ח בראשית (ח"ב) ד"ה ויתן לך (פי"ז). ביאוה"ז להצ"צ ח"א ע' רז ואילך. ובכ"מ.

45) כלים פי"ז מי"ג. רמב"ם הל' טומאת מת רפ"ו.

46) ראה מדרש תלפיות ענף אדה"ר (כ, ד — בהוצאת ווארשא, תרל"ה) בשם ספר סודי רזא „חיות המימיות אינן מקבלין טומאה כי האדם לא קרא להם שם". והיינו, דכיון שלא נגמרה (נצטיירה) מציאותם אינם מקבלים טומאה (ראה כלי חמדה ריש פרשתנו אות ב'). וראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תנה.

47) מקואות פ"ו מ"ז. ידים פ"ב מ"ב. ולהעיר שברמב"ם הל' מקואות (פ"ח הי"א) ובשו"ע (יו"ד סר"א סל"ג) פסקו כוותי' דמותר להטביל בו (כ־זבחים כב, א), אף שלא פסקו כוותי' בנוגע לשיעור דשפופרת הנוד, דהרמב"ם (שם ה"ו) ושו"ע (שם סנ"ב) פסקו דהם ממעטין בהשיעור. וכבר שקו"ט בתויו"ט מקואות שם. ועוד. וראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ז ע' 241 הערה 45.

48) ולהעיר גם מהדיעה שהדגים לא מתו במבול (פרש"י נח ז, כב. מסנהדרין קח, סע"א. וש"נ) כיון „שלא היו בכי השחית כל בשר" (מדרש לקח טוב נח שם).

49) וע"פ המבואר בשער היחוד והאמונה שם, שחיות כל דבר הוא השם שלו שהן האותיות מעשרה מאמרות שירדו כו' להחיות נברא זה, צ"ל לכאורה,

רם (יותר מן הפירוד שמצד עצם בריאתם), כי תוכן מציאותם מצד בריאת הקב"ה[50] הוא לא להיות נפרדים[51].

ובזה יש לבאר עומק כוונת דברי הראשונים הנ"ל[52] בטעם שלא קרא אדה"ר שמות לדגים, שא"א שיבואו לפני האדם כי אין "חיותם כ"א במים וכשיוצאים מן המים ימותו" — שאין זה טעם וסיבה חיצונית, שא"א שיובאו לפני אדה"ר שיקרא להם שמות, אלא שזהו בהתאם לתוכן ענין השמות, דכיון שמציאות הדגים היא התכללות במקורם ולא פירוד ויציאה חוץ למקורם, לכן אין מקום לקריאת שמות לדגים.

אבל לפי הביאור הפנימי הנ"ל דענין קריאת שמות הוא להשלים מטרת בריאת כל הנבראים, לקרוא ולהמשיך בהם החיות ממקורם ושרשם, שע"ז יוכללו ב"מוצא פי ה'"[41] מקור ושורש התהוותם כנ"ל — ה"ז בכל הנבראים, לא רק ברואים שביבשה, שבגלוי הם נפרדים ממקורם, אלא גם בדגים שבים*[39], כי, מציאותם כפי שהיא למטה היא מציאות נברא, אלא שאמיתת מציאותם היא מי הים[53], ועבודת האדם היא לפעול בהם ביטול והתכללות במקורם, ביטול ל־מעלה מזה.

וי"ל שזהו בהתאם לתוכן בריאת ויצירת חוה המבואר בפרשה זו: בחי־צוניות הדברים (יצירתה של) חוה הביאה לידי ירידה באדה"ר, כפשוטו לחטא עה"ד שגרם ירידה באדם ובכל הבריאה כולה; ולאידך — מטרת בריאתה היתה לפעול עלי' בהבריאה כמ"ש[54] "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל החי' הרומשת על הארץ", וע"י שהאדם ממלא שליחותו בעולם ומלאו את הארץ ה"ז פועל עלי' שלא בערך בהאדם עצמו.

(משיחות ש"פ בראשית תשל"ז, תשמ"ו)

דשמות של ברואים שבים כו' אינם בהתגלות כ"כ. ולהעיר דשם של דגים המפורש בכתוב (ישע' כז, א. תהלים עד, יד. ועוד) וברז"ל (ראה רש"י פרשתנו א, כא. מב"ב עד, ב. ב"ר פ"ז, ד. תיב"ע עה"פ בראשית שם) הוא רק "לויתן", ש"לויתן הוא לשון התחברות כמו (ויצא כט, לד) הפעם ילוה אשי אלי" (לקו"ת שמיני יח, ב. וראה גם לקו"ת פינחס עז, ג. תו"א כג, ב). — וראה שיחת יום שמח"ת תשמ"ט.

50) ואולי י"ל שלכן לא נאמר בפסוק שקרא שמות לרמשים כו' וכיו"ב, כי כיון "שהם נמוכים ורומשים על הארץ ונראים כאילו נגררים שאין הילוכן ניכר" (לשון רש"י פרשתנו א, כד), הרי בריאתם מתחילה היא באופן כזה שאין ניכרת (כ"כ) הבדלתם מן הארץ. ובמדרש הנ"ל הערה 5 — שבו נאמר שקרא שמות גם לדגים — הובא גם "ולשרצים וליתושים וכו' ולכל בריות שבעולם".

51) ראה לקו"ת בלק (סז, ג) דהשמות הוא רק להנבראים דעלמא דאתגליין, משא"כ בנבראים דעלמא דאתכסיא. וראה לקו"ת בהר מא, ג.

52) ראה לעיל ס"א ובהנסמן שם.

53) וראה ד"ה וראיתי אני תרס"ב (סה"מ תר"ס־ס"ב ע' שנ ואילך), שגם דגים אף שהם בטלים הם מציאות נבראים. וע"ש שעד"ז הוא בנבראים דעלמא דאתכסיא.

54) פרשתנו א, כח.